

کد ارزیابی پیامکی: □۴۸۰۰۱۹

## لباس و پوشش در سیره نبوی

### مهدی پورحسن آلانق

لباس، برای پوشاندن بدن و حفظ آن از سرما و گرما و آلودگی و مایه آبرو و آراستگی انسان است. تبدیل آن به وسیله تفاخر و تجمل و ارزش را در کیفیت جامه دانستن، نوعی انحراف از فلسفه وجودی لباس است.

از این رو (ساده پوشی) به عنوان یکی از مظاهر ساده زیستی و رهایی از تعلقات مادی است. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ این گونه به زندگی و دنیا می‌نگریست و این گونه نیز می‌زیست و هرگز ارزش را در (لباس) نمی‌دید.

سعدی می‌گوید:

تن آدمی شریف است به جان آدمیت  
نه همین لباس زیباست نشان آدمیت  
و به قول پروین اعتصامی:

زهد با نیت پاک است نه با جامه پاک  
ای بس آلوده، که پاکیزه ردایی دارد

در این جا به نمونه‌هایی از سیره حضرت رسول صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در مورد پوشیدن جامه، جنس لباس، رنگ، اندازه و تعداد و نحوه پوشیدن پیراهن، کفش، کلاه، عمامه، ردا و... اشاره می‌کنیم:



### ۱. جنس و رنگ لباس

رسول خدا ﷺ هم به سلامت و عافیت جسمی، هم به سادگی و هم به نوع سالم تر پارچه لباس توجه داشت. لباس پنبه‌ای مورد علاقه آن حضرت بود. علی علیه السلام می‌فرماید: «لباس‌های پنبه‌ای بپوشید، چرا که آن، لباس پیامبر خداست».

آن حضرت، هم لباس برد یمانی می‌پوشید، هم جبه‌ای پشمین و خشن از پنبه و کتان.

می‌فرمود: «پنج چیز را تا زنده‌ام ترک نمی‌کنم، ... یکی هم پوشیدن لباس پشمی». رنگ سبز، رنگ مورد پسند پیامبر ﷺ برای لباس بود. بیشتر جامه‌های پیامبر سفید بود و می‌فرمود: لباس سفید را بر زندگانتان بپوشانید و مردگانتان را هم با پارچه سفید کفن کنید.

پیامبر خدا ملحفه‌ای داشت که با زعفران رنگ آمیزی شده بود و گاهی تنها با پوشیدن همان، با مردم نماز می‌خواند.

رنگ سرخ، رنگی بود که پیامبر خدا ﷺ برای لباس، آن را نمی‌پسندید. رسول خدا ﷺ نمونه‌ی اعلا‌ی تمیزی و آراستگی بود. در لباس پوشیدن نیز به این نکته توجه داشت و در مورد نظافت جامه می‌فرمود: هر که جامه‌ای می‌پوشد، باید آن را پاکیزه نگه دارد..

لباس سفید، خود به خود طوری است که چرک و آلودگی زودتر در آن معلوم می‌شود، و انسان مقید به سنت نبوی نظافت، به شستن و تمیز کردن آن روی می‌آورد. به علاوه انبساط خاطر و باز شدن روحیه نیز از فواید پوشیدن لباس روشن و سفید است.



## ۲. اندازه و کیفیت

جامه‌ای که انسان را مغرور و سرمست کند یا تکبر و خود برتر بینی آورد، ناپسند است. مقید بودن به نوع خاصی از جامه نیز، اسارت آور است. در روایت است که پیامبر صلی الله علیه و آله چون جامه نو به تن می‌کرد، دعا می‌کرد و می‌فرمود: خدایی را سپاس که بر تن من چیزی پوشاند تا پوشش من باشد و میان مردم آراسته باشم.

جامه بلندی که بر زمین کشیده شود، نشان تکبر است و در جاهلیت، شیوه اشراف بوده است. رسول خدا صلی الله علیه و آله ضمن آن که از پوشیدن آن گونه جامه‌ها نهی می‌کرد، خود جامه‌ای می‌پوشید که از نظر بلندی به قوزک پاهایش نمی‌رسید. این در مورد جامه‌ای بود که هم چون لنگ به کمر می‌بست. و جامه‌ای که از رو می‌پوشید، تا نصف ساق پا می‌رسید.

جامه وی گاهی جامه‌ای کوچک تر از قتیفه (شمله) بود، یا جامه‌ای پشمین و راه راه با خطوط سیاه و سفید که وقتی آن را به بر می‌کرد، هیئت زیبایی می‌یافت. از نشانه‌های وارستگی آن حضرت در پوشیدن جامه و این که فخر خویش را به جامه و نوع آن نمی‌دانست، این است که نقل شده هر نوع لباسی که فراهم می‌شد می‌پوشید، از لنگ و پیراهن یا جبه یا هر چیز دیگر.

## ۳. ساده پوشی

ساده زیستی رسول خدا صلی الله علیه و آله و وابسته نبودن به جلوه‌های فریبنده دنیا و به ناز و نعمت آن دل نبستن و به جلوه‌های مادی دل خوش نداشتن، در همه شوون زندگی وی متجلی بود از جمله در کیفیت و نوع لباس و فرش و زیر انداز و... نقل شده که گاهی آن حضرت، روی حصیر می‌خوابید، بی آن که جز آن چیزی زیرش باشد.



هر چه فراهم بود می پوشید، چه قطیفه‌ای باشد که بر بکند، یا برد عالی که بپوشد، چه جبهه پشمین، هر چه که از حلال می یافت می پوشید.

مهم، مباح بودن جامه بود که برای رسول خدا اهمیت داشت، نه قیمت و جنس و دوخت و جذاب بودن!

آن حضرت به صحابی پارسای خود ابوذر غفاری فرمود:

ای ابوذر! من لباس خشن و سخت می پوشم، روی زمین می نشینم، انگشتانم را پس از غذا می لیسم، بر چهار پای بی زین سوار می شوم و کسی را در ردیف خود سوار می کنم. اینها از سنت‌های من است، هر کس از سنن من روی گردان شود، از من نیست.

در سخن دیگری آمده است که عبایی داشت، هرگاه می خواست نافله بخواند (یا جا به جا شود) آن را دو تا می کردند و زیرش می انداختند.

پیامبر خدا ﷺ هرگز نسبت به جای خواب و رختخواب، عیبجویی و ایرادگیری نداشت. اگر بستر برایش می گسترده بودند، بر آن می خوابید و اگر رختخوابی پهن نمی شد، بر زمین می خوابید.

«ان فرشوا له اضطجع وان لم یفرش له اضطجع علی الارض».

این نهایت زهد و اوج وارستگی از تعلقات دنیوی است.

وقتی در خانه بود، لباس خود را می دوخت و بر کفش خویش وصله می زد.

روزی عمر خدمت آن حضرت رسید، در حالی که وی بر روی حصیری خفته بود و حصیر بر پهلوهای آن حضرت خط انداخته بود؛ گفت: یا رسول الله! کاش بستری گسترده بودید! فرمود: دنیا را می خواهم چه کنم؟ مثل من و دنیا مثل رهگذری است که در یک روز گرم، ساعتی از روز را زیر سایه درختی به استراحت پرداخته، سپس آن جا را وانهاد و رفته است.

## ۴. لباس‌های ویژه

کلاه، عمامه، دستار و عرقچین، گرچه پوشاننده (بدن) نیست، ولی در ردیف جامه به شمار می‌آید. از سنت‌های اسلامی، پوشاندن سر است، چه هنگام عبادت و نماز، چه در مواقع دیگر. گرچه (در سر عقل باید، بی‌کلاهی عار نیست).

پوشش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله برای سر خود، اغلب (عمامه) بود. هنگام نماز و خطبه و جهاد، به تناسب، شرایط، با چیزی سر را می‌پوشاند. گاهی هم سر برهنه بود. به روایت امام صادق علیه السلام پیامبر اسلام، عرقچین و کلاه سفید راه راه می‌پوشید و در هنگام جنگ، عرقچینی بر سر می‌گذاشت که دو گوش داشت و روی گوش‌ها را می‌پوشاند.

در مواقع دیگر، از زیر عمامه، عرقچین هم بر سر می‌پوشید. البته گاهی عمامه بدون کلاه بر سر می‌نهاد، یا کلاه بدون عمامه می‌پوشید. عمامه سیاهی داشت که بر سر می‌پیچید و با آن نماز می‌خواند.

اگر استفاده از دستمال و حوله را برای خشک کردن دست و صورت هنگام وضو وارد بحث پوشش و لباس کنیم، در این زمینه هم بد نیست بدانیم که رسول خدا صلی الله علیه و آله حوله‌های متعددی داشت، با نام‌های مختلف و کاربردهای گوناگون، که به مراعات بهداشت و نظافت و نظم هم مربوط می‌شود.

در روایت آمده است: آن حضرت دستمال و حوله‌ای داشت که پس از وضو چهره خود را با آن خشک می‌کرد. و اگر حوله و دستمالی همراه نداشت، با گوشه لباس خود صورت را خشک می‌کرد.

آراستگی آن حضرت، بخصوص هنگام حضور در جمع مسلمانان در مسجد و برای خطبه و نماز، گوشه دیگری از سیره او را نشان می‌دهد. لباس نماز جمعه وی مخصوص بود. در بعضی روایات آمده که غیر از لباسی که در روزهای غیر جمعه می‌پوشید، دو جامه مخصوص برای جمعه داشت.



## ۵. آداب لباس پوشی

گرچه لباس پوشیدن، کاری ساده و روزمره و عادی است، ولی روش و سیره اولیای دین در این زمینه‌ها هم برای ما مهم است.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله هر گاه لباس و پیراهن می‌پوشید، ابتدا سمت راست را بر تن می‌کرد و هرگاه جامه از تن در می‌آورد، از سمت چپ شروع می‌کرد.

دو عدد جامه برد بافته شده داشت که آنها را تنها در حال نماز می‌پوشید، امت خویش را به (نظافت) دستور می‌داد و تشویق می‌کرد.

آن حضرت، انجام کار را با دست راست، و شروع از سمت راست را در همه کارهایش دوست داشت؛ در پوشیدن جامه و کفش، در شانه کردن موی.

لباسی که می‌خرید، اگر آستین آن بیش از اندازه بود، مقدار اضافی را می‌برید. و نمی‌گذاشت لبه آن را هم بدوزند و به همان حال می‌پوشید و می‌فرمود: کار، خیلی زودتر از اینهاست.

پایان این بخش را به دو کلام از حضرت رسول صلی الله علیه و آله زینت می‌دهیم که درباره جامه و آداب لباس پوشی فرموده است:

هر کس در دنیا لباس شهرت بپوشد (لباسی غیر معمول که به خاطر آن انگشت نما شود) خداوند در روز قیامت جامه ذلت و خواری بر او می‌پوشاند.

امام صادق علیه السلام از پدران خویش روایت کرده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله نهی می‌کرد که مردان، در لباس پوشیدن خود را شبیه زنان سازند. و نهی می‌کرد که زنان، در لباس شبیه مردان شوند.

منبع: برای آشنایی بیشتر با سایر ویژگی‌های اخلاقی و رفتاری حضرت می‌توانید به کتاب سنن النبی مراجعه کنید.